

קלוסובה, יגור וסדום

בחורף שנת 1930 הגעתי לקליבן. היתה זאת פלוגה של קלוסובה. עבדנו במנסרה. עבודה היתה לכולם והיינו מרוצים. בימים הראשונים העבודה היתה קשה, אבל התרגלנו מהר מאוד לכל התנאים.

ב־1 במאי הודענו למנהל המנסרה, כי חג היום לפועלים ואין אנו עובדים בו. המנהל הודיע כי כולנו מפוטרם. שום משא־ומתן לא עזר, נשארנו מחוסרי עבודה והיה הכרח לפזר את הפלוגה. קיבלנו הודעה מקלוסובה על העברת האנשים לקלוסובה ולפלוגות. הייתי בין אלה שהגיעו לקלוסובה.

באנו לפנות ערב עייפים ושכבנו לישון על הריצפה. פתאום התעוררנו לקול שירה. היו אלה החברים שקמו לעבודה. בעוד אנו שוכבים על הריצפה סבבו אותנו במעגל ורקדו הורה וכן ניסו גם למתוח אותנו במעשי קונדס שונים.

התחילו ימי עבודה קשים. העמסת האבן על הקרונות היתה עבודה מפרכת. פעם קיבלנו גם מכות מה"קרקוביאקים", פועלים מסביבות קרקוב שלא אהבו את החלוצים, הם חשבו שבאנו לגזול מהם את מקומות עבודתם. תיגרות בינינו וביניהם אירעו לא פעם ומהלומות נפלו משני הצדדים.

כשהלכתי בפעם הראשונה לראות את "דירתי" ב"פלוגה" היה הרושם לא נעים. המיטות מקרשים (נארות) בשתי קומות. בכל מיטה 3 אנשים — שמנים ורזים, גדולים וקטנים יחד... רוחב המיטה — 80 ס"מ. מי שישן בחורף ליד הקיר היה פעמים רבות נדבק לשלג, והישן בקצה השני היה לפעמים מוצא את עצמו על הריצפה...

החלה העלייה לארץ־ישראל. הוותיקים עלו ונשארו הצעירים והחדשים. אני עדיין צעירה אז, למטה מגיל שמונה־עשרה. המצב בקלוסובה נעשה קשה ביותר. רבים התחילו לעזוב ואז התקיימה האסיפה הידועה בקלוסובה בראשותו של ד. לוי ז"ל, שפתח את האסיפה במילים אלה: "חברים, מי שחושב לעזוב את קלוסובה, לא צריך הערב להיות באסיפה. אנחנו צריכים פה באסיפה להישבע שלא נזוז מכאן עד לעלייתנו, ואף אחד לא יודע כמה זמן יימשך הדבר". אחרי האסיפה הזאת פסקו העזיבות.

ההורים היו באים לקלוסובה לביקורים ודרשו שה"ילדים" יחזרו הביתה. המלחמה עם ההורים היתה קשה. למרות התנאים הקשים נשארו החברים בקלוסובה עד העלייה. כשהגיעו מהארץ ידיעות על חלוצים שאינם הולכים לקיבוץ — התחילה בדיקה קפדנית בקלוסובה באישורים לעלייה. רכשתי את אימון הפלוגה ואושרתי לעלייה ובשנת 1934 הגעתי ליגור.

ראשית עבודתי ביגור היתה במאפיה. אז עבדו בחורות באפיית הלחם. התנור היה רע, לא היה דלק. בלילה אספנו קלחי תירס או "סחבנו" קרשים, למרות התרעמות החברים העובדים בבנין. השומר היה מעירנו בלילה לעבודה. הגשם דלף. את הלחם צריך היה להכניס לתנור לאור מגורת נפט, שהזכוכית שלה היתה, לעיתים תכופות, מתפוצצת מהרוח. גם ללוש את הבצק היה קשה מאוד. לא פעם רצינו לקחת פטיש ולשבור את התנור המקולקל, כדי להכריח לבנות חדש ואף על פי כן היו כל פעם מתקנים את התנור הישן, ואנו העובדות התענינו בעבודתנו. היו גם, כמובן, רגעים של נחת-רוח: זכור לי עוד "המאורע", כשאפינו שתי עוגות ראשונות עם היוולד שתי הבנות הראשונות. במאפיה עבדתי כשנה וחצי.

עבדתי גם במכבסה. אז הכניסו בפעם הראשונה את המכונות. הייתי בין הבחורות הראשונות שקיבלו הכשרה, איך להפעיל את המכונות. בעבודה זו נהנינו מ"התנאים הטובים", שאופשרו הודות למכונות. גם בעבודה זו עשיתי זמן רב. אחר כך נשלחתי לעבוד במטבח במחצבת "נשר", בה התקינו ארוחות לחברינו עובדי המחצבה. היה זה בזמן מאורעות 1936—1939. היתה סכנה מתמדת בעבודה זו שנעשתה תחת מטחי-אש תכופים. לא פעם בישלנו רק בהפסקות בין היריות. פעמים רבות היה הכרח להסתתר בתעלה. פעם "הלכתי לאיבוד" וחיפשו אחרי, כי חשבו שנהרגתי. היתה שמירה קבועה על המטבח. אחרי תגובה חריפה של שומרינו הוקל המצב.

ב-1941 נשלחתי לעבוד במטבח-הפועלים במפעל-סדום, שם החזיק הקיבוץ פלוגה מקובצת. היו שם 3 מיני עובדים: פקידים, פועלים שכירים מהעיר וחברי קיבוץ שהיו את הפלוגה המקובצת. מזכיר מועצת פועלי-סדום היה חבר גבעת-השלושה.

יצאתי לסדום עם הרבה חששות, איך אסתגל לאקלים. החום היה קשה ובלתי נסבל והמגורים בצריפים. הגעתי למקום באחד מלילות יוני החמים והקשים ונתקבלתי ע"י הטבח הראשי בקרירות. היו הרבה קשיים במטבח: עיכוב באספקת הפרודוקטים ואיכותם הגרועה וכמו כן חסרו ירקות ופירות, אבל התגברנו על הכל.

זכורתני טיול יפה, שעשינו יחד עם תיירים בסירות-מנוע בנחל ארנון. במהלך השייט צפונה עלינו על שירטון ולא היה ביכולתנו להתקשר ולהודיע על התקלה. נעזרנו ע"י אנשי הלגיון מעבר-הירדן, שטיפלו בנו יפה והודיעו בסדום על התקרית.

זוכרת אני את הימים של פלישת רומל למצריים. התקיימה אז אסיפת "ההגנה", שנמשכה עד אור הבוקר, בה דנו איך להתכונן לקראת פלישה אפשרית. דיברו על הכנת סירות לנסיגה. אנשי הקיבוץ היו נגד נסיגה והפקרת המקום והמפעל.

בתקופת הפלמ"ח הייתי נותנת אוכל לאנשי הפלמ"ח. היו טענות מצד ההנהלה. איימתי שאעזוב את העבודה אם לא יניחוני לעשות זאת. בכל ארץ עוזרים לפרטיזנים ומי יעזור לאנשי הפלמ"ח, אם לא אנחנו? — היתה טענתי. כך נהנו מאות אנשי הפלמ"ח שהיו מגיעים לסדום מיחס, טיפול ודאגה לצרכיהם.

במפעל סדום עבדתי קרוב לשנתיים. במסיבת פרידה שערכו לי זכיתי לשבחים והערכה לעבודתי. זאת היתה התקופה היפה והמעניינת בחיי.

שרה ב ט

(מתוך ספר יגור)